

REDACȚIA  
Deák Ferencz-utca nrul 20.

ABONAMENTUL  
Pe un an ... 20 or.  
Pe șase luni ... 10 or.  
Pe o lună ... 2 or.

Preț de Duminică pe un an 4 coroane.  
Preț pentru România și America 10 coroane.  
Preț pentru România și străinătate 10 franci.

# TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA  
Deák Ferencz-utca nrul 20.

INSERȚIUNILE  
Pe un șir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 bani de fiecare publicațiune.

Manuscripte nu se inapoiază.

Telefon oras și comitat 502

## „A fekete gróf!”

(\*) Intr'un moment de dreaptă indignare și bună inspirație, un deputat naționalist s-a strigat contelui Andrassy, în plin parlament: »a fekete gróf«, contele negru!.. Pentru că cele ce spunea nu puteau isvori de cât dintr'un suflet în care nici odată n'a sălășluit seninul... Cel puțin față de noi, naționalitățile, n'a avut de cât porniri pătimase.

Cât de dreaptă a fost apostrofarea, am simțit-o atunci. Cât de meritată este să rămână un vecinic stigma, se dovedește prin vorbirea ce contele Andrassy a rostit-o în ședința de Luni (26 Noembrie) a Dietei.

De când e parlamentul ungar nu s'a rostit o vorbire mai cinică. Pimeul fiu ia barda și vrea să zdrobească opera marelui său tată... Andrassy, Deák și Eötvös au greșit adecă grozav, din punctul de vedere al marilor interese ale țării, ale tronului și ale popoarelor, când au creat legea despre egală îndreptățire a naționalităților... El, Andrassy Gyula, o să dregă ce au stricat predecesorii!

Intre aplausele frenetice ale strânsurii guvernamentale din Dietă Andrassy a declarat că va desființa legea de naționalități.

Că asta e o dorință veche a șovinștilor, cari au fanatizat și prostit o parte a obștei maghiare, o știm. Că sunt o mulțime de comitate, în cari congregațiunile au cerut cu stăruință revizuirea (ori mai

bine: desființarea) legii de naționalități, iarăși e lucru vechi.

Dar nici un ministru al țării nu a îndrăznit să vină în parlament și să agite împotriva unei legi care în viața statului ungar era chemată să deschidă o nouă eră: să introducă statul ungar în viața modernă a țărilor apusene.

Și cel puțin dacă ar fi venit sincer și ar fi zis: Așa vrem, avem puterea, așa vom și face deci!...

Dar nu. Contele Andrassy vine și în chip revoltător ne acuză pe noi. Ne înfățișează ca pe niște elemente turbulente, primejdioase pentru stat. Zice că am abuzat de o lege, ce de altfel nici odată nu s'a executat. Cassarea unei legi — a mijloacelor de cari naționalitățile abuzează — se impune. Și el, contele negru, va aduce maghiarismului acest serviciu.

Când de patru-zeci de ani li-o spunem și li-o dovedim, lor în Dietă, Tronului și lumii mari în Memorande, că suntem împinși la luptă desnădăjduită pentru a face ca legea de naționalități să fie respectată, trebuie, desigur, o doză de nespuse obrăznicie să vini și adăogând unei perversități o minciună și mai mare, să încerci a motiva o mișelie.

E dator să pună capăt agitațiunilor, e dator să apere integritatea statului, — zice. Par'că întreaga noastră luptă națională ar avea caracter ofensiv și s'ar fi dovedit, că noi conspirăm împotriva statului. Adevărul e, că însuși el, ministrul de interne, a fost silit să facă mărturisirea că nu sunt dovezi despre gravitatea noastră în afară... Măcar

că cine cunoaște zelul procurorilor și lipsa de genă a poliției maghiare, știe că dacă ar fi numai și aparente, guvernul maghiar n'ar esita a le trâmbița drept — dovezi zdrobitoare!...

Nerușinarea își ajunge culmea când zice că guvernele maghiare nu vor să maghiarizeze pe naționalități!... Și afirmă asta îndată după rechisitorul puternic al deputatului naționalist Dr. Polyt, care în chip atât de splendid a dovedit cum tocmai contele Andrassy este cel mai fanatic agent al maghiarizării, ș'alături de el celalalt tip de conte: Apponyi.

Dar imoralitatea politică se manifestă indeosebi în mârșava apucătură, că toate acuzele acestea sunt un răspuns la proiectul de rezoluție propus de Dr. Al. Vajda de Voevod.

Ce a cerut energicul deputat român, în numele clubului naționalităților? A cerut el divizarea țării? Nu. A cerut pur și simplu ca guvernul să respecte și să execute o lege! O lege făcută de »înțeleptul patriei«, o lege care și atunci era socotită ca minimumul dreptelor noastre pretențiuni.

Nimic nu-i putea da de gol mai strașnic, nimic nu putea demasca mai cu efect întreaga politică șovinistă de cât faptul, că deputatul român strângând cu ușa guvernul, acesta a fost silit să se declare... Să spună anume, că va desființa legea care-l genează, care garantează și naționalităților o brumă de drepturi.

Până acuma au dus-o cum au dus-o, lăudându-se în străinătate că în nici o țară din lume nu este o lege care să favorizeze

FOIȚĂ ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

## O noapte în munți.

— Schiță originală de Horia Petra-Petrescu. —

Acum trei ani eram pe vârful Postovarului. Imi luasem refugiul de sgomotul orașului pe muntele Postovar, nu departe de Brașov.

Domnea o pace sfântă în întreg cuprinsul. Pădurea seculară de brad, un aer de țese lărgau plămânile în piept și — pe lângă toate astea — un adăpost, o casă din lemn de brad a societății carpatine. Cât era ziuica de lungă stăteam tolănit în bătaia soarelui, cu brațul drept perină pe sub cap, cu ochii perduți în văzduchul curat ca mărganul.

La o mie și opt sute de metri înălțime te împrietinești mai repede cu cineva. O singură vorbă rostită în treacăt îți atrage luarea aminte mai mult decât o predică întreagă ținută în mijlocul orașului. Așa ne-am făcut cunoscuți întreolaltă și cu domnul judecător de instrucție.

Vorba vorbă aduce și mai cu seamă când te întâlnești cu un român, vorbele curg strună.

Sările erau de toată frumusețe. Păream pe altă lume. Urmăream răsăritul luceafărului de seară, sosirea găinușii, a carului, a stelei polare și — povesteam duși.

Judecătorul de instrucție era unul dintre pușinii români, cari mai răsbătuseră odinioară în posturile judecătorești. Acum se împuținează oamenii noștri pe zi ce merge. Toate locurile sunt ocupate de alte neamuri.

Și de aceea aveam și mai mare dragoste față de domnul judecător.

Int'o seară era vijelie. A trebuit să ne retragem în odăița noastră, să închidem obloanele frământate de vânt și să ne omorâm timpul cu povești și jocuri nevinovate de cărți. Samovarul fierbea pe masă pregătindu-ne un ceaiu, ca să ne încălzească, cărțile de joc le-am pus la o parte săturați de ele și l-am rugat pe domnul judecător să-mi povestească ceva din procesele sale. Era obicinuit cu rugarea aceasta și s'a apucat să-mi povestească.

Inchipuiți-vă un om mărunțel, uscățiv, cu păr negru, tăiat scurt, cu ochii vioi, pătrunzători, — două capete de ace negre de gămalie — făcând în continuu gesturi largi cu degetele resfirate ale mânilor sale nervoase. Câteodată întrerupea brusc, se gândea, își reamintea o scenă mai bine și urma acompaniat de zumzetul apei clocotitoare din samovar și de fluieratul ușurel al flacărilor, cari jucau jur-împrejurul cazanului.

Pe atunci eram judecător de instrucție în Bistrița. Orașel drăgălaș, locuri de toată frumusețe, oameni buni ca pâinea caldă — de toate pentru un muritor ca toți muritorii. Pentru un judecător de instrucție nu prea era mare activitate.

Dacă-și merg toate cursul lor regulat, dacă certurile se potolesc cât timp ai numărat trei, dacă crimele se întâmplă din zece în zece ani — ce ne facem noi, judecătorii de instrucție?!

Dela un timp devii apatic. Ți-e silă chiar să vorbești într'o chestiune sau alta. Îți flutură pe dinainte gândul: Nu-i nici o afacere pentru tine!

— Asta dacă ești judecător de instrucție din creștet până 'n tălpi».

Apa clocotea în samovar. Judecătorul se ridică, luă dintr'o cutie un pumnuleț de ceaiu rusesc și-l aruncă în valurile spumegătoare, apoi se așază pe scaun, cu mâna ridicată, voia să zică: ascultă-mă, urmez!

»Intr'o zi iată că vine și senzația mult așteptată.

În pădurea din apropierea orașului s'a întâmplat un omor. Au prins țigani pe un bogătaș — neguțător de porci ungar — și l-au jefuit de parale, cum le-au venit mai bine la socoteală.

Nu voiu uită nici când spaima, care a cuprins orașul întreg. Nici nu era lucru puțin. Să jefuiescă și să omoare o bandă jde țigani un om în ameza mare, nu era lucru de toate zilele. Și mai cu seamă când omorătorii erau nește nămile de oameni, de-ți trecea cheful numai gândindu-te să te întâlnești la vre-o răspântie cu vreunul din ei.

A doua zi era în picioare întreagă jandarmeria. Țigani o rupseră la fugă.

Erau corturari, cari colindau satele cu căldări și linguri, punând mâna pe tot ce găseau.

Pe ungar îl lăsară în pădure, ascuns printre burueni. Un țaran a dat peste el și ne-a adus vestea.

În sfârșit o afacere pentru mine. N'am lăsat să treacă mult și întovărășit de un medic și căpitanul de poliție cu o escortă de jandarmi, am plecat la fața locului.

Era cătră toamnă și drumurile erau pline de frunziș veșted. — În tot decursul drumului am povestit despre întâmplarea noastră. Ne preocupă un singur lucru: vor putea prinde pe țigani?

naționalitățile cum ne apără pe noi legea dela 1868. Acum li-s'a înfundat!

Contele Andrassy, nu-i vorba, a căutat și în vorbirea sa de Luni să invoace, *pentru străinătate*, diferite pretexte.

A zis că dr. Polyt vrea o confederație în stil elvețian. Imediat bătrânul parlamentar l'a desmințit, arătându-i că cere numai o autonomie largă și dreaptă comitatensă, așa cum a contemplat-o Deák!

»Contele negru« a invocat apoi cartea dlui *Aurel C. Popovici*, spunând, că frunțașii politice naționale române din statul ungar sunt în legătură cu autorul cărții care preconizează *desmembrarea Ungariei*... I-s'a răspuns îndată, și în această privință, după-cum în genere, deputații noștri au respins toate acuzele privitoare la uneltirile contra integrității teritoriale a patriei.

Dealtminteri, în momentul în care bărbății de stat mughari se apucă să dărâme opera marelui Deák, se face cea mai întinsă propagandă ideii preconizate de *Aurel C. Popovici*.

Andrassy ne acuză că urmărim o politică specială, numai pentru *neamul nostru*, nu ne gândim la soarta țării. Aceeași acuzare avem însă drept s'o facem noi, la adresa guvernărilor de azi. La tot cazul nu e putere pe lume, proprie să poată oprî o propagandă, care țintește la mărirea neamului nostru și ce crede Andrassy: a nimicit idealul desfășurat în cartea lui *Aurel C. Popovici* când, desființând legea de naționalități, le dovedește Românilor că *în cadrul actualei întocmiri a monarhiei nu-i cu putință desvoltarea lor națională?*

Dar, vom reveni.

**Vaida-Voevod — felicitat!** Deputatul național Vaida-Voevod — scrie »Budapesti Napló« — a primit o depeșă din Seghedin, în care peste 300 de funcționari privați îl felicită și-i exprimă mulțumita lor pentru interpelarea adresată guvernului în chestiunea sufragiului universal.

Oamenii povesteau, că sunt cam la douăzeci și cinci de inși, cu copii și neveste.

Medicul era de o veselie fără seamăn. Era în-surățel tinăr — în luna de miere — și mergea pe lângă noi cu gândurile acasă. Ceteai de pe fața lui: »Ei, gătați odată cu mofturile voastre. E mort, e mort și lăsați-mă acasă!»

Nu-și perduse veselia nici când ajunserăm în apropierea Ungurului. Acesta stetea lungit prin tufiș, cu ochii căsați, cu gaura plină de sânge închiegat, cu părul lipit de tâmplele scufundate. Era o privescătoare spaimântătoare. În moalele capului se deschidea o gură adâncă, mânilor și fața erau zgâriate groaznic, hainele sfârticate, buzunarele întoarse pe dos. S'a petrecut o luptă ne-bună între țigani și cel omorît.

Doctorul se puse în genunchi, își apleacă urechea — tot zimbînd — la pieptul celui rănit și zise, după o minută: »Asta-i pe lumea cealaltă!»

Alți oameni s'ar fi cutremurat de vedenia asta. Noi, obicinuiți cu lucruri de astea, ne-am făcut datorința precum însemnează contabilul în registre: atâtea și atâtea mii, ipotecă atât... garanți cutare și cutare...

Povestind, judecătorul umplu ceștile cu ceai, duse câte un păhărel de rom peste bucățile de zahăr din lingurițe și le dădu foc. Flăcările albastre se ridicau — la început sfiicioase, mai apoi tot mai mari — până se prăbușiră în pahare. Afară urla un vânt îndrăcit și zgâlțâia ferestrele. Judecătorul nici că luă sema. Era adâncit în povestire. Sorbea din când în când din ceașcă și povestea întrerupt, cu ochii țintă la mine. Eu îi

**Audrassy și deputații naționali.** În urma discursului ministrului de interne *Andrassy*, un ziarist maghiar a întrebat pe unul dintre conducătorii partidului național asupra impresiei ce a făcut asupra lor discursul ministrului.

— Discursul ministrului — a zis deputatul — pe noi nu ni-a surprins. Guvernul vrea să urce contingentul de recruți, vrea să facă marea fusiune și-i trebuie acum ceva cu care să-i cimenteze pe cei resvrățiți. Acest ceva este: chestiunea naționalităților. Asta este opiniunea noastră și d'acea nu ni-a surprins clopotul mare ce-l trage în vederea fusiunii și contingentului de recruți.

## Din Dietă.

— Ședința dela 27 Noembrie. —

Președintele deschide ședința la orele 10 1/4.

S'ă intră în discuția pe articole a bugetului de interne.

**Vasile Goldiș:** Face o rectificare asupra întreruperii sale de ieri: »La noi în România« »Adevărul« este un ziar evreesc (Náluk) firește că nu-i decât o greșală a graiului. Am vrut să zic »La ei în România«. (Náluk). (Voci; Te credem).

Deputatul *Eber Antal* vorbește despre serviciul sanitar cerând îmbunătățiri. Datele statistice asupra mișcării populației sunt cu adevărat înspăimântătoare. Causile sunt creșterea emigrării, scăderea natalității și creșterea mortalității. În anul 1905 au murit cu 55.000 de suflete mai mult decât în anul precedent. Stările noastre sanitare sunt cu adevărat aziatice. Pe teritoriul a 839 de comune nu avem medici. Căii dela honvezime chiar când sunt sănătoși în fie-care an sunt căutați cu veterinari. În același timp mor în Ungaria 50% din populație *fără a fi căutați de doctori*. Citează o revistă englezescă, care descrie frumoasele bulevarduri ale Budapestei, dar spune, că consiliul comunal al capitalei nu are nici idee de serviciul sanitar. Dezvălește stările aziatice dela spitalele din capitală.

Cere să se puie capăt acestor stări. Tuberculoza bântue mai ales comitatele pur ungurești. *In felul acesta nu vom înfăptui visul lui Rákosi Jenő despre împărăția un-*

priveam barbișonul, cum se clătină la fiecare frază și-i urmăream povestea cu interes.

»Când să ne întoarcem ce să vezi?« urmă el făcând un gest larg prin aier

»Ne întâlnim pe drumul de țeară cu o patrule de jandarmi. Aduceau pe unul dintre țigani. Era un flăcăiandru bine făcut, negru ca tăciunele, legat la un ochiu. Schiopăta.

L-a prins patrula luându-se pe urma corturariilor. Era schiop de un picior și nu s'a putut ținea de tovarășii lui în fugă. Dar nu s'a dat cu una cu două. S'a ascuns într'un râu, sub bălării. Și totuși l-au prins, dar împușcându-l în ochiu. Ceilalți au fugit mai departe. Li urmăreau și pe ei. Țigani erau acum cu câteva ceasuri înainte. Era foarte probabil, că au apucat peste munți și au trecut în România. Atunci era zădarnică ori-ce căutare.

Soarele scăpăta când ne-am suit din nou în trăsură către Bistrița. În mijlocul drumului dau de un prietin vechi, Vasile Lupașcu.

— »Tu ești Vasile?«

— »Eu, da ce vânt te bate?«

— »Iacă, așa și așa« și-i povestesc în timp ce stăm pe loc în trăsură.

— »Știi ce? Vino cu mine. Botez un copil lui Vioreanu. Nevasta-i de dimineață acolo. Nu m'am putut smulge mai de vreme. A ținut pe fiu ea singură în brațe. Măne dimineață te duc 'ndărăt cu trăsura.«

Mă uit la tovarășii mei de drum. Medicul tot ca mai 'nainte cu gândul la nevastica lui, Căpitănel de poliție mă povățuiește să plec.

*gurească cu 30 de milioane de unguri. Adoptă budgetul.*

**Dr. Alex. Vajda-Voevod.** Sunt convins că dl ministru de interne va înțelege, că mai atunci vom avea un bun serviciu sanitar, până când el va fi statificat. Statistic dovedește, că dacă vom înainta pe calea astă stările noastre sanitare se vor înrăutăți. Jermim prea puțin pentru îmbunătățirea acestor stări. Pentru cazarma jandarmilor din Brașov este înscris în budget o sumă de peste 300.000 de cor. Oare nu s'ar putea întrebuința astfel de sume pentru scopuri de igienă publică. De asemenea se urcă lefurile prefectilor. Tot cheltuieli cari ar putea fi reduse. În anul 1905 au murit în împărăția comună.

**Török Gyula:** Nu împărăția comună (Zgomot).

**Dr. Al. Vaida:** Vorbesc după statistică (Zgomot). Mortalitatea infantilă este foarte mare. Tuberculoza bântuie grozav. S'au făcut ce-i drept sanatorii, dar ori-câte s'au face ele tot nu vor încăpea pe toți bolnavii.

Aici se cuvine să amintesc, că chiar aici se face politică națională, căci inscripțiile de cuprins de igienă publică sunt ungurești. Poporul nu le înțelege, deci nu păzește. Dar microbul tuberculozei nu e noaște deosebiri de clasă, ei sunt foarte democrați.

Cauza adevărată a răspândirii tuberculozei sunt pauperismul și proletarizarea continuă a claselor de jos. Combateți aceste cauze ale răului, nu efectele lui. Se zice că poporul nostru-i superstițios. Protestez împotriva acestei aserțiuni. Poporul nostru înșiși prea sărac, decât să poată chema totdeauna medici. Administrația îi face cele mari mizerii. O moașe a moșit pe o femeie fără a avea autorizație. Pentru lucrul acesta a fost pedepsită cu 300 de coroane.

Boerii români lasă averi mari pentru întemeierea spitalelor cari sunt admirabil organizate. Înainteză o propunere pentru a se ridica leafa medicilor comunali și de a celor puțin 100 de coroane cu gradații, și bani de locuință și cu pensie (Aplauze).

— »Măne dimineață și așa sunt la voi. Mă aveți trebuință de mine până atunci. Ei, tovarășilor, la revedere pe mâne«. Mă dau jos, urc în trăsura lui Vasile și — p'aci ție drumul.

Peste 2 ceasuri trebuie să ajungem în satul lui Viorean. Imi aduceam aminte de el de când eram camarazi de școală și mă bucuram să-l întâlnesc. Era chefliu de pe atunci. Imi prămitea o petrecere escelentă.

Mi-au trecut gândurile de mai 'nainte. Că să se gândească banda de hoți, dacă-i se înaintea ochilor sufletești o mândrețe de masă cu mâncări și băutură ca uleiul?!

Am vorbit una — alta cu Vasile.

Drumul cotea din drumul de țeară pe o linie lateralnică. Se întuneca din ce în ce.

— »Mână mai repede, Gheorghe, că ne ajunge noaptea, zise Vasile birjarului de pe capră.

Erau niște cai buni la trăsura de să fi totmers. Urcam mereu și vedeam din când în când aprinzându-se câte o lumină, sclipind ici prin cenușul mohărit. Colo, la câteva bătrăi de pușcă, se întindea Bistrița străbătută de un fir de argint — apoi albeața satelor românești.

Drumul era cu pietriș adus de curând. Roatele se învârteau mai greoi dela un timp. Un dangăt de clopot ne venea ca o adiere ușoară din spre oraș. Apoi murea tot mai mult, mai mult. Am dat în pădure.

Dela un timp mi s'a urit și de povești și de privit și m'am cufundat în gânduri.

Il vedeam pe doctorul ajungând acasă și șirind ca un copil în brațele nevastii — sale.

**Ministrul de interne Andrassy Gyula.**

Mulțămesc dlor deputați cari au vorbit cu atâta pregătire și autoritate în chestiunea aceasta. În limitele bugetului voi căuta să îndeplinesc toate dorințele lor. Voi prezenta în curând un proiect de lege în sensul propunerii, care și așa va ajunge în curând un proiect de lege, în sensul propunerii dlui deputat Vaida. Îl rog deci să-și retragă propunerea, care și așa va ajunge în curând în forma nului proiect în fața camerei. Să ocupă cu discursul lui Éber dezmințind unele aserțiuni ale acestuia. Dl deputat Vaida a spus că să nu amestecăm chestiunea națională în chestii de sanitarie. Nu am făcut astfel de politică.

**Dr. Alex. Vaida Voevod:** declară că își retrage propunerea, nădăduind că ministrul va da minimalul de 1700 de coroane leafă medicilor.

**Török Kálmán** cere ca comunele să aibă apă potabilă bună. Lipsa de apă este izvorul multor mizerii.

La poziția despre listele electorale:

**Szász József** cere lămuriri asupra votului universal și despre arondarea cercurilor electorale.

Ministrul Andrassy declară că reforma electorală se discută acuma la ministrul de interne. Se adună acuma datele statistice privitoare la arondarea cercurilor electorale.

Camera votează bugetul internelor.

Mâne se va dezbate bugetul ministrului de comerț.

Ședința se ridică la orele 2.

**Procesul din Rosenberg.**

*Rosenberg 28 Noembrie.* Azi s'a continuat ascultarea acuzațiilor și a martorilor.

Întâiu a fost ascultat contele *Mattyasovszky Antal*. El a văzut mergând mulțime mare la tren. S'a alăturat și el. Pe drum unul dintre mulțime și-a desfăcut cămașa pe pept și a strigat către jandarmi: *Aici împungeți, jandarmi!* Jancsek a zis, că ar merita jandarmii să împuște între ei; de ce nu lasă pe oameni să meargă unde vreau. *Mihai Serafin* vorbește slovește. Nu știe

cu ce e acuzat. A luat o piatră în mâni, dar n'a aruncat cu ea pe nimeni. A fost beat în ziua aceea și așa a ajuns în nenorocire.

*Președintele* zice, că nu e nici o nenorocire, a sta înaintea tribunalului.

*George Mucsuta, Ioan Iosif, Ianoveț, Iosif Milan, Stefan Jeszenesky, Ioan Vikolinszky, E. Schlachta, Ferdinand Poleinyik* fac mărturisiri neînsemnate. Cu aceasta s'a terminat interogatorul acuzațiilor și a venit rândul martorilor. Forestierul Veres János zice că a văzut în 16 April pe Hlinka înaintea bisericii. A auzit când preotul Tomic l-a recomandat poporului pe Srobar de deputat. La secerat — a zis Tomic — pe soldații maghiari îi slobozesc, pe Slovaci nu. Dacă forestierii vă fâgăduesc păduri, să nu le credeți. Noi suntem statul. După Tomik a vorbit Srobar. A zis că este sânge din sângele lor. Deputații nu fac nimica pentru popor. Martorul a fost înfățișat cu acuzații, și după aceea admis la jurământ.

Apărătorul *Dr. Hilla* protestează că președintele nu permite acuzațiilor să adreseze întrebări martorilor. Se naște un conflict violent între președinte și apărător.

*András Saniga*, jude comunal, este al doilea martor. L-a auzit pe Hlinka vorbind. Dar că ce a zis nu-și mai aduce aminte. Poporul a fost foarte agitat, așa că el n-a cutezat nici să s'arate, îi era frică că-l omoară.

Martorul *Stefan Polatik* a stat înapoi în biserică, dar a auzit prea bine vorbirea lui Hlinka. Înfațișându-l cu acuzații, aceștia îl desmint.

Desbaterea s'a continuat după amiază, ascultându-se mai mulți martori.

**Din România.****Concertul d-nei H. Theodorini.**

Sub acest titlu »Voința Națională« scrie: A mai răsunat iarăși măreața voce de mezzo-soprană, care a fost apreciată pe vremuri în centrele artistice ale Franciei și Italiei. Creatoarea atâtor roluri din operele compozitorilor italieni și francezi a interpretat cu toată ardoarea și cu tot sentimentul artistic de care dispune pe rând arii de Meyerbeer (»Africana«), Tosti (»Dopo«),

Delmet (»Stances à Manon«), Vradier (»La Calomia«) și câteva arii românești. A mai vorbi de această voce care nu și-a pierdut încă strălucirea, unde fiecare notă reprezintă o valoare, stilizare și frazare incomparabilă, ar fi absurd. Flori și aplauze călduroase au răsplătit-o pe marea artistă, pe care le-a împărțit și cu o parte din elevele sale.

Între ele mențin pe d-ra A. Niculescu, o soprană legeră care ar face cinste ori cărei scene lirice și pot spune că progresele făcute de tânăra cântăreață sunt vădite, datorite fără îndoială influenței școlii divei Theodorini, care le formează treptat și sprijină debutul pe scenă, punându-le să cânte alături cu dansa în duete și quartete.

Domnișoara Niculescu a cântat împreună cu maestra duetul din »Stabat mater« de Rossini, și cu domniile Ștefănescu Spira, Gr. Alexiu și domnișoara Elena Bonciu, celebrul quartet din »Rigoletto«.

Despre doamna A. Buholtzer pot spune că va ajunge cu timpul o admirabilă cântăreață de operă; dispune de un organ vocal flexibil și din care se poate face ceva cu tendințe spre o voce de soprană legeră. Mi s'a părut prea încărcată partea dânsului în program: două duete (»Gioconda« și »Hirondelles« de Mendelssohn) și două arii (»Ave Maria« de Luzzi și arie din »Cid« de Massenet) sunt prea mult pentru o debutantă. Nu va fi însă mai departe timpul acela când doamna Am. Buholtzer va străluci în toată splendoarea ei, pe vre-una din scenele lirice ale Ităliei sau sperăm că va străluci pe cea a viitoarei opere române. Același lucru pot spune și de domnișoara Elena Bonciu a cărei voce de alt e în deajuns de cunoscută dela concertele soc. »Carmen« și care își mai primește ultima șlefuire dela maestra cântului. În afară de quartet a mai cântat și-o îngrată arie din »Samson și Dalila« de Saint Saëus.

Câteva cuvinte de încurajare și tenorului Ștefănescu-Spira, care va deveni cu timpul un element trebuincios pentru operă; să se țină mai mult de genul liric ușor, care nu-i va altera vocea și-i va da posibilitatea să o păstreze în splendoare și la o vârstă mai înaintată.

Ar fi interesant dacă elevii și elevele divei Theodorini s'ar prezenta într-o seară singuri, cu fragmente și scene întregi din diverse opere, ca să putem aprecia mai de aproape influența și foloasele metodelor de cânt ale profesoarei.

Din pepiniera aceasta vor răsări și se vor desvolta viitoarele elemente pentru opera română, care de sigur va fi clădită pe baze solide și rodnice. Acompaniamentul l-a ținut cu fi-nețe și pricepere maestrul Th. Fuchs.

Ce ți-e și cu căsnicia asta, cu sburdălnicia și trumusețea ei! Și făceam comparație cu burlăcia mea, cum sunt silit să cer vecinic ajutor străin și să plătesc cu bani grei ori și ce servicii.

Tovarășul meu medită și el. Cine știe pe unde-i tburau și lui gândurile.

Se întunecase de-abinele. O noapte fără de stele. Cerul era înourat, fără pic de veselie. Felinarele dela trăsura aruncau lumina gălbinie, posomorită, la distanță de zece pași, arătând drumul strămt și plin de bolovani.

Deodată tresărim amândoi. Birjarul oprise trăsura și căută prin întuneric fără de țintă.

— »Ce-i George?»

— »Rău, d-le Vasile. Par'că, par'că ne-am ră-tăcit«.

Asta ne-a mai lipsit!

Ne-am ridicat și noi în picioare. Căutam să stră-batem întunerecul. Întunerec besnă, afară de cer-cul luminat slab de felinarele dela trăsura. Vedeam numai spatele cailor, coama lor și urechile, cari li-se mișcau ca doi fluturi negrii, jigantici?»

— »Ce-i de făcut?»

— »Mână înainte, doară vom da de ceva«.

Caii au pornit în pas domol. Prin întunerecul ca păcura ne ieșiau din când în când ramuri groase de pom, ca să dispară ca fermecate. Gân-durile de botez ne trecură ca prin minune.

Nu mi-a fost nici când, frică, dar atunci am simțit firul acesta.

Liniștea, care domnea, întreruptă numai de lar-ma copitelor cailor — o larmă monotonă, si-mistră — întunerecul, care ne privia cu un ochi

groaznic de ciclop și stetea să ne înghită, Vasile — om fricos dela fire — cu trupul sloi de ghiță lângă mine, și pe lângă astea toate, înjurăturile mâniașe scrișnite de George de pe capră, cari voiau să zică: Nu mă cunosc de loc! Nu știu unde mama dracului ne ducem! — Toate astea aveau o influință miraculoasă asupra mea.

Toate ar fi fost floare la ureche dacă n'ar fi fost întâmplarea cu urmărirea hoților.

Încătrău o apucam? Unde aveam să ajungem peste cinci minute? Ce povestește întunerecul ăsta — bine sau rău? O să ajungem pe mâinile tartorilor ălora? — Și-mi venea înainte fața Ungurului, sgăriață și moalele capului cu rana plină de sânge murdar, negru, închiegat, cu cămașa desfăcută la piept, cu hainele sfârticate. Și ochii lui mi-se părea că prind viață și 'mi rād batjocoritor și că gura lui se mișcă și-mi urlă la ureche: »ai uitat de mine! Acum îți vine și ție rândul!« Și cuvintele astea mă săgetau în inimă ca vâr-furi ascuțite de pumnal.

— Și de-odată aud, că prinde să freamăte în-treagă pădurea. Aud și glasuri de om — sălba-tice, clocotitoare, cari hohotesc prelung — și din întunerecul ăsta mi-se pare, că se desprind șu-vițele negre ale capetelor țiganilor spătoși și în-nalți cât munții.

Imi înghetase sângele în vine.

Priveam ca năuc în dreapta, în stânga, spre cerul posomorât, dar nu prindeam de nicăiri un semn de scăpare.

Pentru o clipită mi-a licărit ideea: Tovarășii tăi sunt deja acasă, la adăpost, la căldură. Dar numai pentru o clipită. Nu era timpul să mă gândesc la alții

Din nou îmi venea Ungurul înaintea ochilor. Acuma râdea cu hohot și-mi arată prin întunerec: Iată-i! Iată-i!

Și de-odată simt că se mișcă cine-va cu larmă mare, de urlă pădurea. Era o ființă cu ochii mari, groaznici la privire, cu aripi fără de număr, cu un cioc gigantic deschis să prade.

Și iarăși tăcere și numai pasul cailor, cari pot-tinesc mai în fie-care clipită.

Tovarășul de lângă mine avea aceleași simță-minte. Povestea mea cu jefuirea ungurului l-a bă-gat și pe el în răcori de mai înainte și-acum se gândea la aceleași lucruri ca și mine. Odată și-a luat inima 'n dinți și a șuierat lui Gheorghe:

— »Stai Gheorghe, mai vezi odată...«

Prin păcura scârboasă s'a auzit de-odată un »Hoooo!« prelung.

Caii steteau scurmând pământul. Gheorghe s'a dat jos și i-a apucat de hături cu mâinile-i vân-joase.

Hooo! mai răsuna din vale 'n vale.

— »Suntem pe virful muntelui. Nu mai e că-rare«. Zise Gheorghe înjurând una sdravănă.

Asta mă făcea să 'nghet. Știam, că pe aici tre-buiau să apuce corturarii, puteau să jur că pe aici și-au lăsat urmele călcăielor lor. Nu trebuia decât să-mi aplec ochii și ași fi dat de ele. Și o groază nebună mă făcea să stau drept ca un obelisc.

Gheorghe s'a suit iarăși pe capră. Caii mer-geau sforând la pas. Un vânt puternic începu să bată în felinare. Unul se stinse ca un suflit de om, care se sbate cu moartea. Așa o fi murit și Ungurul.



## Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor bănățeni.

— Raport special al «Tribunei».

### Sedința I.

La 9/22 Noembrie a. c. la la 9 a. m. s'a oficiat sf. liturghie și chemarea Duchului sânt prin P. On. domn protopresbiter dr. Traian Putici, în biserică din Fabricul Timișorii.

La 10 ore a. m. s'a deschis adunarea generală prin același Prea On. domn protopop, ca preside al Reuniunii, în sala Berăriei. În cuvântul său de deschidere a accentuat greutatea situației, recunoscând ca *intemeiate plângerile învățătorimei*. »Numai școale bine organizate și învățători bine răsplătiți«, vor garanta neamului un viitor mai bun, a zis președintele în cuvântul său. Că mama biserică e îngrijorată, dovadă decisele mării congres. »Să creștem poporul în direcția religioasă, în aste vremuri, când făpturile și-au uitat de creatorul lor.« »Să creștem un popor treaz și viguros, desbrăcat de toate păcatele«.

Cuvântul de deschidere, la propunerea membrului N. Nicorescu, s'a trecut la protocol.

Președintele a salutat apoi pe P. C. Sa părintele archimandrit Augustin Hamsea comisarul Ven. Conzistor, care poate privi cu mângâiere în generația actuală a învățătorimei, pe foștii săi elevi.

Luând P. C. Sa cuvântul, zice într'alte:

»Eu am avut cea mai mare bucurie ci când am fost în școală și între oameni de școală. Am venit cu bucurie în mijlocul D-Voastră, căci vecinică și nedeslegată este legătura între fiu și tată. Să creștem tinerimea în direcție morală religioasă, inspirându-i curaj și bărbăție pentru luptele vieții.«

Presidele salută apoi pe reprezentantul Reuniunii caransebeșene, dl Ioan Gruescu, învățător în Ciacova; care luând cuvântul, salută adunarea în cuvinte frățești.

Salută în fine pe preotul Balta din Beregsău, zicând că ar fi dorit să poată saluta mai mulți preoți în o adunare pentru cultura neamului.

În fine salută: »cu deosebită bucurie pe acel bărbat, care a încrunțit în merite pentru biserică și neam, pe dl Paul Rotariu«.

Adâncă impresiune a făcut asupra membrilor ordinari faptul, că nici unul dintre ceilalți prea on. domni protopresbiteri, membri ordinari ai Reuniunii, precum nici alți inteligenți și asessori conzistoriali nu au participat la adunare.

Din partea inspectorului regesc a fost sub-inspectorul A. Molnár.

Urmând constituirea s'au ales: bărbați de încredere V. Bogoi și S. Faur, iar notar D. Roman.

Nu mai era nădejde să ieșim din labirintul ăsta până dimineață.

Tâmpile îmi erau pline de sudori reci. Degetele îmi tremurau, dinții îmi jucau în gură. Nesiguranța mă omora. Ce se va întâmpla? Ne vom întâlni cu ei? Vor fi pe aici?

Unde sunt ascunși? — Voiam să știu adevărul. Mai bine aș fi preferit moartea decât nesiguranța asta torturătoare. Spaima asta, grija că acum, acum suntem opriți în loc, teama asta m'a îmbătrânit cu zece ani.

Și de-odată văd că se oprește trăsura. Un »Hoo!« prelung străbate văzduhul.

Nu strigase vizitiul. El are alt glas. E cineva aici!

Un oblong mare, cenușiu, se arată înaintea cailor. Căi sforăie speriați, dau din cap, dar sunt opriți de un braț, de sigur un braț, care-i ține pe loc. Am încremenit toți trei. Iată-ne sfârșitul. O altă figură se apropie de treapta trăsurii. Are o căciulă în cap și-o bită 'n mână.

Felinarul luminează slab de tot. Se văd numai conturile. De-odată 'mi încord toate puterile, cu ultima sforțare și mă ridic. — Aud cum răsuflă cineva lângă mine. Din apropierea noastră ajung șopotele unui isvor. Imi deschete gura cu mare greou și ajung să scot două-trei vorbe.

— »Da D-Voastră ce căutați pe aici?«

Omul cu ciomagul mi-se uită drept în față.

— »De unde sunteți?«

Vorba mea îl trezește din ținuta hotărâtă.

— »Ia, de lângă Bistrița, Domnule!«

Imi iau inima 'n dinți și urmez:

— »Și încătrău vă duceți?«

S'a constatat: că din 177 membrii ordinari au fost prezenți 134.

Din raportul comitetul se constată: că acela a ținut 3 ședințe în cari a executat decisele adunării, a debătut proiectele de regulament intern și al convictului prezentate și elaborate de vicepreședintele I. Vuia; a luat dispozițiuni pentru aranjarea excursiunii de studii la Constantinopol, care a ridicat nivelul cultural al membrilor și reputația Reuniunii și la care au participat 158 excursioniști, cari au reprezentat cu mândrie Reuniunea.

Reuniunea are: 177 membrii ordinari, 11 fondatori și 60 ajutători.

Fondul Reuniunii dispune de 1445 cor. și 28 fileri bani gata.

Despărțămintele și-au ținut adunările lor. În cel al Timișorii au fost prezenți 44 membri din 55. A. Nevrincean a ținut prelegere practică, iar T. Telescu a disertat: »Influența educației fizice asupra celei morale și intelectuale«.

În adunarea desp. B.-Comloș au fost prezenți 35 din 42 membri. Au ținut prelegeri practice Titus Pap, »Regula de trei«, iar P. Craiovan »Sonurile i și o după metoda sunetelor vii«. S'au pus temelia fundației pentru întemeierea unui ziar pedagogic prin donațiunile membrilor; D. Bozian, I. Vuia, I. Magdu, A. Lipovan, E. Popoviciu și S. Maior; de-asemena și a fondului pentru convict.

În adunarea desp. Belinț au fost prezenți 32 membrii din 40. S'a disertat prin Andreica: »Lupta pentru înfățișare«.

În adunarea desp. Lipovei au fost prezenți abia 26 membrii. Au preles D. Bugariu din limba maghiară, iar I. Barzu din limba română.

Comitetul vine cu mai multe propuneri, cari împreună cu toate actele se releagă comisiunii constătătoare din d-nii: I. Cismaș, P. Muțu, G. Tomi, I. Vuia, P. Baran și S. Faur.

Urmând disertațiunile, s'au citit: »D. Tichindeal« de Ioan Ciurcu, lucrată cu multă cunoștință de cauză; apoi »Imbunătățirea stării materiale a învățătorului« de Fr. Friedrich și »Regularea salariului învățătoresc« de I. Popa.

Fiind ora 2 d. m. ședința se ridică și toți membrii să întrunesc la prânzul comun, cu care ocazie Prea On. domn președinte dr. Traian Putici a ridicat paharul în sănătatea Maiestății. Sale, Iuliu Vuia pentru P. S. Sa dl episcop Ioan Pap, I. Muntean pentru Preacuvioșia Sa archimandritul Augustin Hamsea, A. Hamsea pentru pres. dr. T. Putici, V. Leu pentru Iuliu Vuia și în fine A. Hamsea pentru premiul dirigent A. Lipovan.

După amiază membrii reuniunii au cercetat în corpore și sub conducerea presiului: instalațiunea electrică, fabrica de ghete »Turul« și fa-

— »Trecem dealu.«

— »Da departe-i până 'n sat?«

— »Nu-i departe, Domnule!«

Omul de din'aintea cailor se apropiase și el. Buimăciți de întrebările mele stau locului fără să știe ce să se înceapă.

Lumina felinarului cade pe ei. Sunt doi țărani, cât doi munți, cu sumanele pe ei, cu ciomege ciobănești în mâni. Ochii le cată rușinați în jos.

— »Ne arătați drumul?«

— »Bucurosi, Domnule dragă.«

Și am pornit-o așa, încetinel, spre satul lui Viorean, pe care-l aveau mai-mai înaintea nasului.

Țăranilor le-am plătit o litră de rachi. Erau oameni cinstiți, lipsiți ca vai de ei. Câți nu fac fără-de-legile în mijlocul mizeriei celei mai crude?

Și ajungând la Viorean am șoptit tovarășului de suferințe urcând treptele:

— »Dacă nu eram eu, cu vorbele mele, ne luă naiba pe toți trei«

Dar vorbele ni-le-au luat din gură veselia din casa lui Viorean. Ne-au primit cu alai. Nu le-am spus nimic de cele întâmplate, să nu le stricăm petrecania.

Judecătorul tăcu și mă privea satisfăcut.

— »Dar cu țigani ce s'a mai întâmplat?«

— »I-au prins a doua zi tot prin părțile alea și i-au adus în oraș ferecați de mâni, doi câte doi.

Dar — acum — destul, puiule, cu poveștile. Uite, țise răcește ceaiul.«

Eu nici nu băgasem de seamă că ceașca de ceaiu 'mi stetea în mână.

brica de țesut, unde au văzut lucruri de un deosebit interes.

### Sedința a II.

Sa redeschis în 10/23 Noembrie la 9 oare a. m., când s'a dat cetire salutului telegrafic din partea dlui Ioan Marcu, prezidele reuniunii caransebeșene și a dlui I. Moldovan prezidele reuniunii arădane.

A urmat apoi referada comisiunii cenzurătoare asupra raportului comitetului, care prin raportul ei, I. Vuia a propus, iar adunarea a decis:

a) În considerarea referințelor schimbate de trai, în considerare, că mari interese culturale pretind a pune pe învățător în condițiune de a munci cu succes pentru salutea neamului; în considerare, că e timpul suprem a retribui după cuvântul *clasa jertfită a națiunii*; adunarea roagă pe Ven. Conzistor a luă de urgență demersuri ca și învățătorimeii confesionale să i-se asigure aceiaș doțatiune ca și învățătorimeii de stat și întru cât din mijloacele comunelor bisericesti nu s'ar putea, să se facă o reprezentațiune către guvern, cerându-i ajutorul, pe lângă păstrarea intactă a autonomiei bisericesti.

La propunerea membrului Popa s'a decis: că naturalele să se prefacă în bani, iar la propunerea lui Ghilăzan: ca și relutul de cartir să se ridice în raport cu salariul.

b) Ven. Conzistor să normeze și uniformeze norma stolei cantonale.

c) Anii de serviciu să se reducă la 30.

d) Pentru delăturarea inconvenientului, că mulți preoți nu-și țin de datorință a comunica învățătorimeii dispozițiunilor superioare, Ven. Conzistor este rugat: ca circularele cari privesc școala și pe învățător, să se comunice într'un exemplar și cu învățătorii.

e) Considerând, că la 1912 pedagogiul arădan va ajunge existență de un secol, reuniunea decretează a-se pune în înțelegere cu surorile reuniunii și cu asociațiunea arădană, pentru a-se institui fără amânare un comitet care să iee dispozițiuni meritoriale pentru a se serbă în mod demn existența seculară a acestui focal cultural prin aranjarea unei espozițiuni culturale.

f) În ancheta învățătorilor convocândă la Sibiu, conform decisului mării congres național, adunarea la propunerea unanimă a despărțămintelor alege ca delegați și anume: despărțământul B. Comloș pe Iuliu Vuia, despărțământul Timișoara pe Atanasiu Baicu, despărțământul Belinț pe Simeon Faur și despărțământul Lipovei pe A. Lepa.

g) Învățătorului S. Alaxandru, îi se votează un ajutor de 400 cor.

Momente critice au obvenit în adunarea din incidentul propunerii disertantului I. Popa, de a se esmite o delegațiune a reuniunii la congresul general învățătoresc din Pesta.

Învățătorimea, în fața stării triste materiale în care se află, în vedere, că la repetițele și întemeiatele ei plângeri, numai cu decisiuni depuse pe răbdătoarea hârtie s'a ales; era, era mai dispus pentru.

Și acest stat amărît și uitat de neam, totuși a dat încă odată dovezi de înalt sentiment... și a renunțat pentru astădată a-și ameliora soarta, cu o zi mai curând. Onoare acestei mature învățătorimeii, onoare și Prea Cuv. Sale părintelui Archimandrit și dlui P. Rotariu, cari și-au pus în cumpănă toată forța oratorică și autoritativă.

Rugarea noastră respectuoasă adresăm Vener. Conzistor și autorităților noastre, să se ridice încă în oara 11 la acel nobil sentiment de datorință, și se facă totul posibil pentru ameliorarea sortii învățătorimeii; căci dacă aceste stări de lucruri vor dăinui și până la alta adunare, îndelunga răbdare a învățătorimeii, va avea sfârșit.

Durerea și amarul învățătorimeii s'a potențat și prin referințele de trai, devenite insuportabile în timpul din urmă.

Cei chemați să nu uite, că toate în această lume, trebuie să-și aibă sfârșitul.

Urmând la ordine alegerea cassarului, s'a ales de atare Avram Blaj.

Fiind timpul năinat, *regulamentul afacerilor interne și a convictului*, s'au votat în mod provizor.

Președintele prin cuvinte mișcate închide adunarea, punând la inimă învățătorimeii să păstreze curățenia caracterului școalelor noastre și rugând cu inzistență pe Prea Cuvioșia Sa, comisarul Ven. Conzistor, A. Hamsea, ca în urmarea celor espe-

de direct în aceasta adunare, să deie expresiune *durerilor învățătorimei* către forurile competente să solicite, ca același încă în supremul moment să vindece ranele, să liniștească durerile, prin ameliorarea sorții învățătorimei noastre.

Prea Cuv. Sa luând cuvântul, promite că va fi *interpret al durerilor învățătorimei*, care de 2 zile a fost obiectul celor mai agitate discuțiuni a on. adunării.

Membrul G. Tomi exprimă în numele reuniunii mulțumiri președintelui, pentru matura conducere a adunării. *Iuliu Vuia.*

## Orbirea lui dr. Alex. Vaida,

rostită în ședința dela 26 Nov. a Dietei.

Onorată cameră! Intenționasem ca întocmai ca în trecut, așa și acum, la dezbaterea asupra *budgetului ministerului de interne*, să nu vorbesc decât din punct de vedere a sănătății publice. Discuția ce s'a ivit însă, la sfârșitul săptămânei trecute, asupra chestiei de naționalități, mă silește să mă ocup de acest portofoliu și din punct de vedere intern, politic. Este îndeobște cunoscut, că noi, naționalitățile, am fost decenii de-arândul silite și condamnate, să facem politică pasivistă. Am făcut asta chiar împotriva priceperii și convingerilor noastre mai bune, din cauză de *vis major*, pentru că în fața silnicilor, cari se manifestau îndeosebi la alegeri, eram neputincioși. Și ce am observat? Că pe bărbații noștri i-ați numit panslavi, daco-români, iredențiști și colectiv trădători de patrie, motivând asta așa, că ei numai de aceea fac politică pasivistă, să nu recunoască constituționalismul ungar.

Reprezentanți distinși ai tinerei noastre generațiuni susțineau însă părerea, că ar fi bine să abandonăm politica asta și să pășim pe terenul valorii active. Asta cu atât mai ales, ca să luăm astfel cetățenilor șoviniiști și politicienilor argumentul că n'am vrea să recunoaștem constituționalismul patriei noastre. Prin marea noastră acțiune activistă am reușit să ducem asta la îndeplinire și poporul întreg cu insuflețire a luat parte la alegere, trimițându-ne aici pe câțiva, cu toate silnicile electorale.

Și ce vedem și experiem aici? Iată ce: în ediție nouă se repetă vechiul sistem, căci întocmai ca pe vremea pasivității, așa și acum, suntem numiți trădători de patrie, și onorații noștri colegi, opinia publică și șoviniiștii ne-au primit dând cuvântul de ordine, că suntem trădători de patrie, că gravităm înafară, că suntem panslavi, daco-români și mai știe Dumnezeu ce (Somogyi Aladár intrerupe) și tocmai onor. coleg Somogyi Aladár a fost cel care ne-a distins provocându-ne, de câte ori numai am arătat aici suferințele poporului nostru, să ne ducem în România.

Așa se vede deci că și în era nouă se urmează vechiul sistem.

Să examinăm însă, on. Cameră, — și asta să acumpăniți bine — cu ce s'a ales politica șovinistă creând martiri? (protestări în stânga). Pentru că da, d-voastră ați făcut adevărați martiri din agitatorii naționali.

**O voce:** Aiudul noi l-am aprins?

**Somogyi Aladár:** A fi agitator e lucru rentabil.

**Vaida:** Ascultați numai cum se crează martirii. Unde-va, într'un orașel depărtat printre naționalități, este un acuzator public, pe care nu-l cunoaște nimeni, nu se știe de existența lui, și nu are speranță, pentru că nici nu poate s'o aibă în urma lipsei de calificare și calitate, s'ajungă vreodată la nume și carieră. Se gândește însă una îndrăzneată și mare, se inspiră din celelalte pilde celebre, din pilda lui Jezzenszky ajuns procuror vestit, cântărește cum ar putea ajunge renumit — și pornește proces național.

Pentru ce? Pentru un articol de ziar, pentru o vorbire de care D-voastră scrieți și roștiți cu miile, cum rostește și scrie ori ce politician. Și micul procuror descopere pe agitatorul panslav ori daco-român. Foarte natural apoi, că având a face cu jurații, acel jurat, acel suflet maghiar naiv din provincie ascultă de cuvântul acuzatorului public, de dicțiunea lui patriotică și condamnă pe agitatorul naționalist în credință că a câștigat merit național și a ajutat și el la mântuirea patriei maghiare.

**Fenyvesi Soma:** A ajutat să se facă dreptate.

(S'auzim, s'auzim!)

**Vaida:** Noi niciodată nu le-am luat juraților în nume de rău verdictele, nici chiar când acestea erau afirmative, pentru că știam bine și știm, că în naivitatea lor ei de fapt sunt convinși că mântue patria (mişcare). Dar am luat și luăm în nume de rău asta dela aceia, cari susțin și sprijinesc astfel de politică (mişcare).

Și oare ce puteți ajunge cu asta, onorați domni? Iată ce. La noi, naționalitățile, ș'nume la Slovaci Svetozar Hurban, Mudrony ori Iuriga, la Sârbi Miletici, la noi Români dr. Rațiu, Lucaciu, Pop de Basești și ceilalți memorandiști — cari și înainte au fost fruntașii noștri și pe cari i-am stimat, dar în cari nu văzusem încă intrupată idea martiriului — procurorul îndată i-a consacrat martiri, a pus pe fruntea lor cununa martiriului, așa că, s'au dus pe banca acuzărilor încunjuțați de gloria martiriului. (Sgomot.) Ați ajuns cu politica asta, că Aurel Popovici, pe care l'au osândit la patru ani temniță, s'a dus în România și așa cred: nu trebuie să dovedesc că acolo nu s'a ocupat cu politică națională maghiară. E îndeobște cunoscută celebra sa carte din urmă: »Die Vereinigten Staaten von Gross-Oesterreich«.

Părerile pot fi deosebite, este însă neîndoios și îndeobște cunoscut, că politica asta nu duce la întărirea și consolidarea statului național maghiar.

Onor. Cameră! Dacă a-ți fi dus la îndeplinire și ați fi executat legea de naționalități numai de cât, la început, oare ce relațiuni ar fi acum în patria noastră?

În ce privește naționalitățile, așa cred, noi n'am sta nici mult mai rău, nici mult mai bine ca azi. Pentru că sunt multe motive pro, dar multe și contra, dacă judecăm lucrurile din punct de vedere al agitațiunii naționale.

De pildă în privința limbei și culturii am fi tot acolo unde suntem azi. Pentru că prin faptul că suntem prizoniți în școli, prin faptul că am fost scoși din viața politică, că am fost avizați la viața familiară am dezvoltat și cultivat limba într'un cerc unde nu putea să ne împedecă nici o dispoziție polițienească ori ordonanță a ministrului de interne, tocmai după-cum tot așa de puțin ne poate împedecă să primim cultura din România și în privința culturală să progresăm și noi paralel cu România. Scurt: prin faptul că am fost prizoniți, am ajuns izolați și astfel s'a dezvoltat societatea noastră specifică.

Poftiți și vă dați seama: cum s'ar fi dezvoltat relațiunile, dacă legea de naționalități s'ar fi executat. Am vedea atunci mai presus de toate că între funcționari ar fi și fii de-ai naționalităților, în număr însemnat, ar fi îndeosebi mulți români. Nu așa cum sunt însă azi, rămânând de semânță abia câți-va juzzi la Curie, și la forurile mai inferioare de asemeni li-s'a pierdut sămânța juzziilor fii ai naționalităților, și în toată țara nu se poate afla un singur fișpan ori vicișpan român, fibirău ori solgăbirău abea ici colo câte unul, ba până și din notariate am fost excluși, deși acesta-i un gravanem comun, deoarece-știi că și la Unguri e așa: fibirăul candidează pe cel ce a depus mia, altfel nu (mişcare).

**Návay Lajos.** Nu-i așa.

**Președintele** îndrumă la ordine pe orator pentru bănuiala ce aruncă asupra funcționarilor.

**Vajda.** On. Cameră! Se poate că în era nouă nu s-o fi întâmplând așa, eu vorbesc de cele pe-trecute în era veche.

**Președintele.** Nu permit în nici o împrejurare polemizare cu președintele. Dacă ai dovezi, pofteste și le arată, spune persoane. Nu las să fie calomniati funcționarii țării.

**Vajda.** Vreau numai să constat că noi naționalitățile abea mai avem azi oameni în administrație și justiție. Dacă am avea, cum am sta? Ar fi natural, că slujbașul acela pendent să nu facă politică națională radicală, ci din contră, la orice prilej ar ține să dovedească patriotismul seu și în ori ce acțiune națională, ar fi totdeauna la dispoziția mai marilor lui.

Am observat asta și la alegeri. *Președintele notarii fii ai naționalităților au luptat mai îndârjit împotriva candidaților naționaliști.* Sau dus pela alegători și s'au milogit să meargă cu ei, căci și ei sunt ai nației. Alegătorii, se înțelege, i-au ascultat, s'au dus cu ei, cu atât mai ales, cu cât ziceau că dacă nu-i ascultă, își perd pânea și sunt oameni cu familie.

Din asta onorata Cameră poate vedea că așa zisele elemente puțin vrednice de încredere sunt tocmai acele, cari se dovedesc mai de încredere.

Nu poate nega nici un membru al Camerii, că dacă legea naționalităților s'ar fi executat dela început pe toată linia în mod cinstit și după intențiunea ei, atunci în patria noastră n'ar exista chestia acută a naționalităților. Ar domni în această țeară buna înțelegere, fără deosebire de naționalitate. Precum în trecut, pe vremea luptelor religioase, prin faptul că se certau confesiile între sine, s'a creat solidaritatea confesională în viața internă a confesiunilor, *tocmai așa s'a creat prin șovinism nu numai chestia naționalităților, ci și solidaritatea naționalităților diferite pe toată linia.* Intocmai cum s'a dezvoltat prin proletariatul popoarelor, în celelalte țeri și în țara noastră, democrația socială, tot așa se poate atribui aceleiaș împrejurări, că și poporul nostru a fost proletarizat, deoarece clasele privilegiate și în regiunile noastre au mari privilegii pe terenul economic.

Acesta e motivul, că programele noastre politice sunt așa apropiate de programele partidului social-democrat și că opinia noastră publică urmărește cu atâta simpatie lupta social-democraților.

În zilele trecute s'a vorbit aici despre social-democrație. Cum stă chestia? Social-democrația în toate țările e antinațională. E antinațională și la noi, și de ce? De aceea, fiindcă social-democrația a recunoscut dela început, că în toate țările elementele așa numite naționale sub lozinca naționalism ascund interesele lor speciale de partid și de clasă. Socialismul în Austria s'a dezvoltat așa, încât deși și acolo e negațiunea naționalismului, recunoaște totuși dreptul de existență al naționalităților, ba merge până acolo, încât face concesii de drept public, căci le recunoaște îndreptățirea să se organizeze pe baze federative. E posibil să apară ca paradoxă, că eu făcând parte din partidul național zic: noi împărtășim aceste vederi. Și noi suntem antinaționaliști, deoarece poporul nostru din punctul de vedere economic e proletarizat și părerile poporului nostru, ale poporului nostru național, sunt părerile proletare din punct de vedere politic.

Și care e deosebirea între poporul nostru și între noi conducătorii, sau cum ne numiți, între agitatori?

**Fenyvesi Soma:** Poporul e sărac, iar agitatorii sunt bogați!

**Alexandru Vaida:** Aceea, că noi purtăm haină neagră și posibil, suntem mai culți, dar din punct de vedere al părerilor politice stăm pe acelaș punct și suntem conduși de aceleași idei, ca poporul nostru, fiindcă cu mândrie numim acest popor frații noștri; îi recunoaștem de frați atât din dragoste cât și fiindcă suntem de aceeași origine, din opincă.

Înainte de dejun,  
dacă beai un ju-  
mătate de pocal  
de apă amară

# Igmándi

alui **Schmidthauer**, stomacul ne re-  
gula t îl aduce  
în ordine în de-  
curs de 2—3 ore.

Medicament foarte bun pentru împiedecarea boalelor interne, tot așa are efect admirabil la boale de stomac intestine, și de sânge tot așa contra tigrășării contra naturii respirării grele, galbenare, umflarea ficatului și fierei, diabetă, vină de aur, podagră, reumă și multe boale interne. Comande se pot face la Schmidthauer Lajos, farmacist în Komárom. Se capătă în fie-care farmacie mai bună și prăvălie de coloniale. Prețul unei sticle mici 30 fil., mari 50; să nu se confundă cu alta apă amară.

Dacă lucrul stă așa on. Cameră, atunci pun întrebarea: e oare un ce surprinzător, că noi, deputații naționaliști, avem simpatie pentru acel partid popular maghiar, care crede a descoperi și a realiza fericirea viitoare a țării prin introducerea *parcelării pământului pe toată linia*, și cu acei magnați, căci sunt și între magnați de aceia, cari vor să ducă la îndeplinire ideea asta. E oare surprinzător? Nu e natural, că trebuie să avem simpatie pentru partidul internațional social democrat, care și-a scris pe steag *sufragiul universal, libertatea întrunirilor și libertatea presei?* (Sgomot). Cred că acest fapt nu poate surprinde pe nimeni.

Dar în zilele acestea din partea democraților, s'a excepționat și nu s'a dat încredere sentimentului nostru adevărat democratic.

Noi ne-am dat seamă cum se va transforma partidul naționalităților după ce se va introduce sufragiul universal.

Să presupunem că vor fi în parlament 100—200 deputați naționali (mișcare și ilaritate). Întreb: oare am câștiga așa de mult prin asta?

**Nagy György:** Dacă vor veni de felul D-Tale, nu!

**Vaida:** Prin D-Ta, d-le coleg, parlamentul a câștigat mult!

**Președintele** admoniază pe întrerupător.

**Vajda:** Din punctul nostru de vedere asta n'ar fi ceva câștig mare. E o naivitate adevărată a crede, că 100 ori 200 oameni o să rămână solidari asupra unui program. Îndată s'ar deschide porțile largi politice *divide et impera*, îndată ne-am desmembra în partide și prin asta am fi mai slabi ca azi. Certurile, cari s'ar naște aici, s'ar întinde și asupra masei d'afară. Afară de asta e sigur apoi, că dacă s'ar realiza sufragiul universal, ori câți am fi aici, abstracție făcând de număr, dar tăișul chestiei naționale s'ar tâmpi, chestia națională ar perde din interes și s'ar pretera în urma impunerii la ordinea zilei a celorlalte chestii sociale, economice și, se poate, de drept public. Noi vedem asta. Sufragiul universal va slăbi temeiul național și dacă n'am fi din deplină convingere și din toată inima democrați, de sigur că n'am forța într'atâta, ci da, am forța lucrurile în direcția care reprezintă interesele noastre, adevărat în direcția ca de pildă Românimea să câștige teren în Ardeal. (Sgomot.)

Deși unii dintre DVoastră fac semne negative, cred, că alții dintre DVoastră recunosc că așa stau lucrurile, că de fapt suntem democrați adevărați și sinceri, din convingere și că în privința asta nu facem chestie națională, ci tocmai așa-i dorim fericire poporului maghiar după cum o dorim popoarelor oprimate, după cum i-o dorim poporului nostru.

Dorim ca în țara asta, fără deosebire de naționalitate, însă nu se poată zice despre nici un cetățean că e «vagabund fără patrie» numai pentru-că în privința socială nu s'a născut din același strat superior și pentru că în privința economică e mai sărac iar în privința politică în tot cazul este despoiat de drepturi.

*Vroim ca parlamentul să fie expresiunea voinții și reprezentanții poporului, iar nu parodia voinții și reprezentanței poporului, după cum au dovedit-o asta, la timpul său, ministrii de azi Kossuth, Apponyi și Polónyi, precum și toți corifeii partidelor aliate de azi.*

Dacă însă și în viitor se va menține sistemul vechiu, pe baza principiilor vechi, și veți împede ca puterea pe alegătorii noștri a trimite în Cameră pe cine ei vor, nu va isvori cine știe ce rău mare *dacă vom deveni iarăși pasiviști*, pentru-că fost-am noi pasiviști, dar oare, Dumnezeule, am pierdut prin asta așa de mult? Adevărat, economicește am progresat încet, dar slăbuț au progresat și celelalte nații din țară. În privința culturii am înaintat și noi nițel, cu celelalte popoare. În privința politică se poate că am pierdut, dar la nici un caz nu atâta cât Ungurimea.

Se poate, că în fața unui *vis major* iarăși ne vom pune pe punctul de vedere al pasivității. Ce se va întâmpla? Deputatul naționalist nu va mai fi expus, ca încontinuu să fie conturbat cu întreruperi malițioase, ci își va desfășura voința politică acasă în cercul său de activitate. Pentru-că pasivitatea nu însemnează încă lenevie; și în pasivitate se poate lucra foarte mult, ba de multe ori cu mai mult și mai bun folos, decât într'o uută parlamentară fără rezultat, după cum de

pildă vedem că acești din urmă 3—4 ani de luptă parlamentară au rămas nerodnici și din punctul de vedere al Ungurimei.

Când privim și vedem dar tocmai aceste exemple, unde au ajuns adică Ungurii cu luptele lor, nu suntem tocmai îngrijorați gândindu-ne să intrăm iară în pasivitate.

Dar onor. Cameră, până să vină vremea, va curge multă apă pe Dunăre și noi sperăm că este ceva mai tare de cât voința onora ori a partidelor. Radicalismul democrat, spiritul veacului a creat situația de azi și tot acesta a fost puterea, care pe partidele aliate le-a silit să mărturisească și să vestească sufragiul universal. Au recunoscut toate, până și partidul kossuthist și fruntașii acestuia, că deviza 48-ista, ori cât ar fi de populară, singură nu satisface complet dorința politică a poporului maghiar. Tocmai de aceea au proclamat, paralel cu lozincă 48-istă și principiul liberalizmului democratic. Celelalte partide: constituțional și popular, la alegerile generale, silită tocmai de spiritul timpului, de *vis major*, d'asemeni au primit principiile acestea și reprezentanții lor au fost aleși sub aripile kossuthiste. Eu, cel puțin, mă îndoesc tare că ar fi putut să între măcar 1—2, ca de sămânță, dacă nu ar fi fost în coaliție și dacă singur partidul kossuthist ar fi condus alegerile.

Dar, onor. Cameră, dacă asemenea partide mari, astfel de factori, bărbați ca șefii coaliției au trebuit să-și dea seamă și să țină pas cu spiritul timpului, întreb: oare este cu putință să nu tragem consecuența acestor lucruri?

Să examinăm anume, care este situația guvernului și să ne dăm seamă de situația asta.

Onoratul guvern, din cauza pactului, ca să mă folosesc de cuvintele colegului conte Battyányi Tivadar, ori din cauza unor anume stabiliri, cum s'a exprimat Kossuth Ferencz, prea onoratul ministru de comerț, în sus e silit să facă tot felul de concesiuni cari sunt în contradicție cu liberalizmul democrat, ba și cu voința obștească maghiară și a naționalităților. Pentru-că da, sunt multe puncte unde cel mai radical kossuthist se întâlnește cu cel mai radical naționalist și socialist. Astfel dar, totuși, va rămâne iluziune, că guvernul acesta va putea să dea și să facă atâtea în sus, în cât să nu i-se ceară mai mult și tot mai mult. Prin urmare, își va pierde creditul politic. Experiențele întreg trecutului și prezentului ne-o spune asta.

Iar dacă luăm în considerare situația guvernului în jos, în ce culori ni-se prezintă? În jos opinia publică s'a și pornit deja și tot mai tare va pretinde, ca acele principii radicale, pe cari le-a mărturisit în trecut și înainte de alegeri, guvernul să le și ducă la îndeplinire. Dupăcum ne spune istoria, la toate popoarele și în toate epocile, partidele radicale cari s'au ales accentuând și profesând principii radicale, nu și-au putut menține nici odată situația dacă nu au îndeplinit cele făgăduite. Întâia oară nu se va întâmpla deci nici la noi imposibilitatea istorică, cu actualul guvern, ca și dacă nu se va ține de făgăduințele anterioare radicale, să rămână totuși în posesiunea puterii și a încrederii obștești. Ci încet, dar sigur, își pierde creditul politic, pierde terenul.

Dacă privim situația direct, din punctul de vedere al straturilor sociale din sinul cărora a ieșit actualul guvern, și atunci poate fi siguri că guvernul nu va putea satisface aceste straturi. Pentru-că ele sunt cele mai radicale pături populare maghiare și nu se vor învoi nici odată ca actualul guvern, care a luat frânela puterii sub culorile 48-ist, să se apropie tot mai tare de baza 67-istă, pânăce nu va îmbrățișa complet principiile acesteia.

*Dupăce arată evoluția ideilor democratice, care trebuie să învingă și aruncă o privire și asupra împărățiilor ce ne înconjur, citește:*

»**Proiect de rezoluție.** Să decidă Camera: ministrul de interne să execute și să facă a se execută fără amânare toate acele dispozițiuni ale art. XLIV din 1868, cari aparțin cercului seu de competență, deoarece neexecutarea acestei legi nici până acum, ci din contră: eludarea și calcarea ei, face iluzoriu numele de stat constituțional și de drept al patriei noastre, vatămă memoria alcătuitoarelor acestei legi și nu se poate potrivi nici cu cea mai înaltă intenție a Maj. Sale, deoarece, după părerea tuturor cetățe-

itor fii ai naționalităților, jurământul M. Sale, că va păzi legile și va face să fie păzite se referă și la această lege». (Aprobări între naționalități).

## NOUȚĂȚI.

A R A D, 28 Noembrie 1906.

— **Medaliat.** Zilele acestea dl dr. Ciordaș, ca președinte al reu, de cântări din Beiuș, a primit următoarea adresă: »Domnule Președinte! În urma frumoaselor serbări corale, ce s'au dat în Expozițiunea Generală Română din București la 26—30 August a. c., și la al căror succes a contribuit mult distinsa dvoastră societate împreună cu harnicul ei diriginte, Comisariatul general își face o deosebită plăcere comunicându-vă, că juriul special a acordat societății din Beiuș *diploma de onoare cu medalia de aur*, iar dlui Ioan *Busița*, dirigintele corului, i-s'a acordat *medalia de aur*.

»Odată cu aceasta vă rugăm să ne comunicați de urgență numele persoanelor din Comitetul (biuroul societății) dintre cei cari au luat parte la festivalul coral, precum și ocupațiunea lor pentru a li-se acorda medalia jubiliară.

»Primiți, Vă rog, Domnule președinte, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Comisar general, D. C. I. Istra.

— **Alegere de membru în congregație.** Ni se scrie: În urma răposării fostului membru al congregației Dr. Bruch Gyula; în 20/XI s'a ținut alegerea supletoare în comuna Drauț (caseratele Duud și Araneag).

Alegătorii și acum tot așa de brav s'au purtat ca și la alegerea de deputat. În conștelegere din partea Românilor a fost candidatul Gerasim Moțârăan din Duud iar din partea ungarilor a fost Zvonar Gyula, și Vikol Gergely din Drauț.

Rezultatul alegerii a fost cu toate străduirile ungarilor, Zvonar abia a întrunit 11 voturi și Vikol 10 voturi iar candidatul nostru a întrunit 43 voturi fiind ales cu majoritate absolută.

— **Jubileul de 25 ani al socialismului de stat în Germania.** Se fac mari pregătiri în toată Germania pentru serbarea de 25 ani a introducerii socialismului de stat. La 17 Noembrie st. n. 1881 împăratul Wilhelm I. a semnat proiectul lui Bismarck ca să se dea un ajutor de stat muncitorilor nenorociți prin accidente, boale.

D'atunci s'a împărțit peste 4 milioane de mărci la 60,000 de lucrători.

La 18 Decembrie vor începe serbările jubiliare în toate orașele principale.

— **Hymen.** Valeria Poppu și Victor Mandel fidanțați. Felicitări!

— **Ultime cuvinte.** Filosoful Gossendi aflându-se în ciasul morții i spuse preotului care venise să-l împărtășească în extremis: »Lasă-mă în pace. M'am născut, și nu știu pentru ce; am trăit și nu știu cum, și acum mă duc și nu știu nici cum nici pentru ce?»

Regele Suediei Gustav III. asasinat la un bal mascat murind zise: »Ași dori ca omoritorul meu să nu fie descoperit. Destul să fie sângele meu!»

— **Scandalul dela Dobrițin.** Luni tabla ungarască din Dobrițin s'a ocupat cu apelata lui László József, care cerea, să fie lăsat pe picior liber. Tabla a respins apelata, astfel László rămâne și pe mai departe deținut.

În Dobrițin sunt puse în circulație fotografii pornografice. Ele sunt făcute de László și Szankadi, cari s'au eternizat în forma cea mai scandaloasă.

— **Contra executorului.** Cetim în »Előrec»: Sâmbătă după prânz s'a prezentat în comuna Șipet, executorul de dare, ca să încaseze restanțele. În comună poporul s'a revoltat: întreg satul s'a adunat la casa comunală, au asediat iar pe executor l-au amenințat că-l vor omori. Atunci a sosit întru ajutor jandarmii din Jebel cari au împușcat, dar nu s'a întâmplat nici o nenorocire.

— **Moartea metropolitului din Posen.** Metropolitul Stablevszki din Posen a murit luni. În cercurile polone se vorbește, că el a murit



druncinat goana pornită contra elevilor poloni de către guvernul german. Moartea lui va îndârji tot mai tare pe poloni în lupta lor națională, căci e de prevăzut, că urmașii va fi un bărbat dușman intereselor polone.

— **Deputat american ucigaș:** Din »N.-Y.« se telegrafează: Deputatul Favrot care a fost ales cu program democrat în colegiul B. Rouge a omorât pe vechiul său prieten, dr. Alarich Enrih. Intrebat fiind de ce l-a omorât, a răspuns atât:

— Am avut destule motive, s'o fac aceasta.

— **Decadența moralității publice în Viena.** S'a pertractat zilele aceste înaintea tribunalului corecțional din Viena un monstruos proces de corupțiune de fete mai mici și mai mari de 13 ani. Faptul, ce umple de mâhnire presa vieneză, este apatia de sclave cu care fetele au tolerat pângărirea corpului lor, precum și indolența mameilor lor, care singure și-au dus fetele lor pe calea perzării.

Și ni-se vorbește încă de «virtutea germanică» (!) când la Berlin se află până și case de prostituți!

— **Un judecător arestat ca spărgător.** Din New-York ne vine vestea că judecătorul Rychemond Buenavista a fost arestat pentru diverse spargerii pe cari le-ar fi făptuit.

Descoperirea aceasta a avut loc grație unui pescar în contra căruia Rychemond pronunțase o sentință nedreaptă și care de atunci îl supraveghea mereu.

— **Romanul unui prinț.** Din Petersburg se vestește, că țarul și-a dat învoirea la divorțul prințului Romanovschi Georgi Maximilianovici contra soției sale, prințesa Anastasia Nicolaievna. Aceasta se va mărita apoi după archiducele Nicolae Nicolaevici, comandantul major al trupelor militare din Petersburg. Căsătoria se va întâmpla în săptămâna, ce vine. Căsătoria aceasta e rezultatul relațiilor de dragoste dintre ei.

— **Atentat.** Din Paris se vestește, că o damă a împușcat de patru ori ziua la ameză asupra fostului ministru de finanțe, Merlou, care a fost rănit ușor.

— **Furt de jumătate de milion.** Poliția din Zürich la recercarea poliției italiene a deținut pe comerciantul italian, ce se numea Staebler. El spusese, că vine din Elsas. Deținutul este un păcătos ordinar care a defraudat jumătate de milion de lire.

— **Fuga unui escadron rus în România.** Vre-o 160 de soldați din escadronul 11 al reg. de călărași »Alexandru III« din Varșovia, în urma hotărârii luate de ministrul de războiu rus de a fi dus în garnizoană într'un oraș din Extremul Orient, pe urma apucăturilor revoluționare ale întregului regiment, au dezertat, prin Austria, în România.

Ei au plecat pe neașteptate, cu toți ofițerii, cu toată muniția și caii lor. În Austria au vândut munițiile și caii și, după ce au împărțit banii, au fugit în România.

Unul dintre ei, anume Ivan Romanof, prins de gendarmii rurali în apropiere de Iași, a dat toate aceste lămuriri autorităților și de la el s'a aflat că cei trei ofițeri au plecat la America, iar soldații sunt împrăștiați prin țară.

S'au început cercetări.

— **Ou uriaș.** Prof. Reichener din Berlin a aflat în inzulă Madagascar un ou uriaș cu un volum de 6½ litre și cu coaja de 2 mm. groasă. Presupune că oul acesta e din vremuri foarte vechi dela vre-un soi de struț, care azi nu mai există.

— **Sinucigaș.** Un comerciant din capitală, Schwartz Lipót, s'a spânzurat. Cauza, ce l'a îndemnat la această faptă reiese dintr'o epistolă, adresată poliției. El spune următoarele: Vă rog să trimiteți această epistolă ministrului Francisc Kossuth. Cineva a defraudat dela mine 2000 coroane. Această defraudare m'a adus într'o situație financiară foarte critică, și ca să-mi pot continua meseria, am fost nevoit să cer un împrumut. Este aici un institut »de binefacere«, de unde am ridicat un împrumut de 1200 cor., după care am solvit nu cinci procente camătă, ci 40—45. Mai târziu am avut nevoie încă de 600 cor. Și aceștia iam împrumutat tot de acolo cu 35 procente. Dacă se permite un astfel de jaf, atunci și alții încă vor urma pilda dată de mine, căci în decurs de câțiva ani fiecare comerciant ajunge în mizerie.

— **Antidol** este medicamentul cel mai bun contra durerii de cap, migrenă, trocnă. Pentru efectul admirabil a fost premiat la expoziția de igienă din Paris, Londra, Berlin și Bruxelles cu medalia de argint. Medicamentul nu trebuie beut, ci pe palmă pus și sorbit. O sticlă de Antidol costă 1'20 cor. Se capătă în toate farmaciile și în laboratorul chimic a lui Vilmos B. Debreczen.

— **Săpun de vioarea de Parma.** Sub această numire de câți-va ani e în circulație un nou săpun folositor. Cine nu iubește mirosul de vioarele? Și dacă știm, că acest săpun plăcut face față fină, dacă știm, că în astfel de calitate și pe lângă așa preț în străinătate nu putem capătă atare săpun, atunci putem aștepta, ca publicul mare să nu întrebuițeze acest săpun, numai ca să-i tindă mână de ajutor pregătitului, ci în interesul său propriu. O bucată 80 fil. 3 bucăți 2 cor. 20 fil. Pregătește: Szabó Béla fabricant de săpun de toaletă. Miskolcz. Se poate capătă în Arad în drugheria lui Vojtek și Weisz, Lugos în farmacia lui Fischer János, Timișoara în prăvălia lui Wisemayr Ferencz.

— **Nu-i nimeni bolnav,** dacă întrebuițează *balzamal regesc* renumit al farmacistului Grosz Nagy Ferencz din Debreczen, ce vindecă pe ori cine de dureri de cap, podagră, dureri de dinți și de șele.

— **Apa amară „Igmândi“** alui Schmidthauer e foarte bine să se găsească în fie-care casă, ca la caz de nevoie folosind din ea câte jumătate de pocal, delătură definitia ori-ce boală de stomac și astfel împiedecă răspândirea boalei în organizația corpului. Aceasta apă nu numai te mântue de boală, dar dezvoltă pofta de mâncare.

— **Wolf J.,** pantofar de ghete femeiești și bărbătești Arad, strada Weitzer (palatul minoriților).

— **Nu mor porcii** nici nu se îmbolnăvesc dacă se întrebuițează pravul pregătit de farmacistul Kun István din Hajdu Sorint De aceea se nu pregete nime a cumpără acest prav. Mai pe larg între inserate.

## PARTEA LITERARĂ.

### Din călătoria mea la București și la Constantinople.

De Teodor Filipescu.

XVI.

Pentruce nu se fac cărămizi și să construiesc locuințe pentru acești oameni?

Acest aspect ține până la Fetești. Dela Borcea până la Dunăre sunt bălți cu paseri sălbatice, abia malul drept al Dunării la Cernavoda scapă de acele bălți.

Dela Cernavoda începând e un teren muntos, dar fără plantațiune până la Medjidie, colibe slabe sunt locuințele oamenilor.

Dela Medjidie până la Constanța treci ca prin o stepă din Rusia, chiar în satele Medjidie și Murfatlar nu se află plantațiune.

Serviciul silvic, trebuie să pună începutul silviculturii în aceste părți ale României, cari trebuie și etnograficește mai bine cucerite.

Prin pepiniere se poate dedă și această populațiune la cultivarea pomilor, fără care nu poate omul trăi nici progresă.

La Constanța am ajuns la o oră și 45 minute și am constatat imediat, că acele birje frumoase din București sunt un privilegiu al capitalei.

În Constanța se văd și birje, cari fac rușine neamului românesc.

Dacă s'ar controlă din partea prefecturii birjele numai la fiecare trei luni odată, ar fi cu neputință să circuleze astfel de vehicule prin străzile portului mare românesc.

Și curățenia orașului Constanța lasă de dorit, se obsarvă că chiar grădinile cum e aceea de lângă biserica sf. apostoli, de lângă port, e de tot neglijată.

Nu numai grădina, ci și biserica n'are împrejurime, nici ceasornicul la turn nu arată, iar stâlpii scumpi de marmură arată că sunt ciunții de mâni sacrilege.

Toate aceste scăderi sunt urmările culturii grecești bizantine.

Ni s'ar putea zice, de unde să luăm bani pentru aceste cheltuieli?

»Din veniturile pentru cult«.

Plătească și Grecii aruncul de cult, cum îl plătim noi Românii de un an încoaci în Bosnia pentru Sârbi.

În Bosnia s'a sancționat statutul bisericesc ortodox, prin care toți ortodocșii cari se află în Bosnia și Herțegovina trebuie să plătească contribuțiunea culturală.

În sensul acestei legi acolo unde e vorbă de drepturi se vorbește însă numai de legea »sârbească-ortodoxă« și suntem introduși în matriculele bisericești ca »sârbi«.

Iată cum se pricep frații sârbi la ideea lor, pe care au învățat-o bine dela greci.

Numai Românii, se numesc cu mândrie că sunt de legea »greco-orientală« (?!), și sunt atât de marinimoși, că iartă pe greci de datoriile lor către biserica și cultul românesc.

În port am văzut pe lângă alte vase românești și vaporul nou român »Împăratul Traian« care e menit pentru linia maritimă Constanța-Alexandria. Acest vapor e cel mai mare și ne bucură mult, că vasele comerciale române s'au înmulțit într'un timp relativ scurt.

Prin liniile maritime române a luat comerțul României un drum prin Constanța, produsele pământului român se duc prin acest port, asigurând României un viitor economic.

Prin linia maritimă Constanța-Alexandria, care s'a inaugurat ieri în 4 Octomvre, se vor exportă în Egipt, cereale, făină, produse animale, petrol, săpun, lemne de construcțiune, etc.

În portul Constanța era și vaporul »Melanie Grödel«, care imbarcă lemne de construcțiune din Ungaria, din care are un mare depozit în port.

Dacă s'ar ridică silvicultura în România, și mai cu seamă în Dobruđa, țara ar dobândi mult în câteva decenii din exportul lemnurilor în Orient, mai cu seamă pe piețele Egiptului.

Tot așa ar aduce și cultura prunilor un mare venit, dacă s'ar exportă și prunele uscate.

Cu vaporul »România« am luat drumul la Constantinopol în 21 Septembrie.

Descrierea acestei călătorii și călătoria dela Constantinopol peste Sofia, Belgrad la Saraievo urmează în partea a doua.

(Sfârșitul părții prime).

### Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Cota oficială pe ziua de 27 Noemvrie.

INCHEEREA LA 12 ORE:

Grâu pe Aprilie. 1907 (100—clgr.)	7'42—7'43
Secară pe 1907.	6'51—6'52
Orz pe 1907.	7'32—7'33
Cucuruz pe 1907	5'14—5'15

INCHEEREA LA 5 ORE:

Grâu pe Aprilie 1907	7'44—7'45
Secară pe Aprilie 1907.	6'64—6'65
Orz pe 1907	7'39—7'40
Cucuruz pe 1907	5'15—5'16

### Târgul de porci din Kőbánya.

De prima calitate ungară: Bătrâni, grei părechea în greutate peste 400 kgr. 112—113 fil.; bătrâni mijlocii, părechea în greutate 300—400 kgr. — fil.; tineri grei în greutate peste 320 kgr. 119—120 fil.; calitate sârbească: gre-părechea peste 260 kgr. 122—123 fil.; mijlocii părechei, 250—260 kgr. greutate 126—127 fil. Ușori până la 240 kgr. 116—118 fil.

### Poșta Administrației.

Ioan Biji. *Cojocna*. Piesa teatrală »Ură și dragoste« numai în foie s'a publicat, în broșură nu s'a scos, prin urmare nu Vă putem trimite.

### Poșta Redacției.

A. *Indreica*. *Seghedin*: La scrisorile ce ni-ai trimis vei primi încurând răspuns.

V. N. *Cluj*. Adresa e: Hajnal-utca 2. III 17. O caldă strângere de mână.

Redactor responsabil: Sever Bocu.

Editor proprietar: George Nichin.

## ANUNȚ.

Am lipsă de un *candidat de avocat* român cu praxă. Dr Ioan Papp avocat Brád-

## „Laboratoire Cosmétique Matilde“

Contra catharelor cele mai învechite a te  
**ofticeii,**  
mai folositor e decât ori și ce altele siru-  
pul de brad Castillio.

47 Kgr. cântărea  
dl Dr. Gera Attila din Volo-  
szánka, care din tubercu-  
loasă s'a vindecat prin siru-  
pul de brad Castillio și de  
syrupul Hypophosphat



s'a îngrășat de 120 Kgr.

Alină tusa, în-  
cetează asudările de  
peste noapte, paten-  
tează apetitul bolna-  
valui, încetează scu-  
parea de sânge. Pre-  
țul unei sticle 2 cor.  
40 fil. In casuri de  
tot grave și pilulile  
„Guajacolin“ o  
cutie 4 cor.

Pentru anemici,  
femei în galbi-  
nare, pe cari li  
doare foarte mult  
mijlocul spatelor,  
cărora le slăbesc pu-  
terile la un lucru  
bagatel, pe cari con-  
secvent li doare ca-

pul slabilor, cari doresc că se îngrășe și în-  
t rească, cel mai bun medicament e „SYR  
HYPOPHOSPH. Co KUN“, recomandat  
de mai mulți medici. O sticlă 2 cor. 40 fil.

Epistole de recunoștință în schimbul tim-  
brelor de trimetere pot da ori și cui.

Iată câteva:

On. Dn Kun István în Hajduszovát. Sirupul de  
brad Castillio al D-tale a folosit foarte ficei mele  
bolnavă de consumpțiune, rog cu reîntoarcerea poștei  
încă două sticle. Nandrassy D. Mihály, preot, com.  
Gömör, Restér, u.p. Ochtina.

On. Die! Lucrurilor publicate în ziar nu le-am dat  
crezământ până acum, dar de când am comandat dela  
D-ta siripul Hypophosphat, recunosc că și în ce-  
nusă se găsește mărgharitar. Ori și cui pot reco-  
manda cu conștiința liniștită medicamentele D-  
voastre. — Dzeu să te trăiască, ca să poți lucra  
pentru binele omenimei etc. Alexandru Gera,  
preot gr.-or., conducătorul domeniului episc., Beiuș.

Fără mercuriu și plumb! Nesticăcios!

## Doamnelor!

Dacă doriți o față curată, fru-  
monsă și romenă să-ți delă-  
turi pistrii, petele de ficat,  
so întrebuințezi

CREMA-ALIFIA-  
SAPUNUL PUDRA  
MATILDE  
1 coroață.  
1 cor. 60 f.  
80 filerii.  
1 coroață.

Dacă nu folosește, prețul se retrimite!

## Nu mai mor porcii!

Pravul de porci (scutit prin lege și sprijinit de  
stat) este o în-  
venție epocală  
pentru econo-  
mii. Cine o în-  
trebuințează  
după îndrumă-  
rile prescrise:  
porcul scapă  
și de boala  
cea mai pri-  
mejdioasă și  
că cele scrisă  
nu formează  
reclamă, mă  
îndătoresc se  
dau prețul  
pentru fiecare  
porc mort, da-  
că întrebuin-  
tând acest prav, porcul totuși o murit. — O  
cutie 2 coroane.



Se capătă  
la farmacistul KUN ISTVÁN

laboratoriu de medicamente cosmetice

„Laboratoire cosmétique MATILDE“ (intemeiat  
după modelul celui din Paris la 1895 în Budapesta)

HAJDUSZOVÁT 3a (lângă Debreczen).

## Contra rănilor

ce cu greu se pot cura și ce se repe-  
tează, contra mâncărimei, unicul sigur  
medicament este un extract de al meu.  
Vindecă fără nici o durere, și în urma  
lui boala nu se repetă. O sticlă, ce  
ce e îndeajuns și pravurile necesare;  
costă 5 coroane.

Pregătitorul și adresa:

Zenke Zoltán, Szegeđ.

## Cui e frig

se încălzească cu  
cărbone de cărămidă prusacă

care se capătă numai în ferăria

BERTA TESTVÉREK  
ARAD

Piața Andrassy nr. 3.

— Telefon 386. —

Tot acolo unicul magazin de grav argin-  
tin >VENUS< pentru lustruirea sobelor.

— Mare magazin de patini. —



Vite  
nobilitate

Ca în anii  
treceți, așa  
și acuma  
au fost

Prima pepinerie cu vite nobilitate  
de pe Târnava

Proprietar FR. CASPARI, Mediaș 19 Ardeal

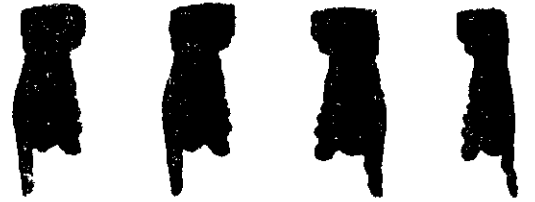
Singură în toată Ungaria, care au liferat muș-  
terii vite nobilitate sănătoase, diferite  
sorturi nobilitate. Și în viitor numai esclu-  
siv la această școală de viticultură se ca-  
pătă cele mai bune vite de diferite sorturi  
nobilitate pentru Vin, Vin-Dessert și Extra  
sorturi de vin de masă. Proprietarii de  
vii au avut rezultate minunate cu sădirea  
de astfel de vite.

La cerere se trimite catalog ilustrat, franco  
și gratis, cu multe scrisori de mulțumire și  
recunoștință.

S lănină, unsoare  
și tot felul de articole  
de cârnățarie  
pe lângă prețurile cele mai avantajoase,  
se poate capătă zilnic în băcănia lui  
Garay Károly  
Arad, piața Boczkó nr. 2.

La administrația „Tribunei“ să afli de vânzare  
următoarele cărți:

„La Roma“ de Russu Șirliann	Cor. 2.—	plus 10 fil. port.
„Povestiri și schițe“ de S. Secula	1.—	5 „ „
„Nuvele“ de Emil Zola	Cor. 0.40	5 „ „
„Școlarul declamator“	„ 0.50	5 „ „
„Stropi de roață“	„ 1.—	10 „ „
„Aur“ Const. Hodoș	„ 1.50	10 „ „
„Telegrama“ farză în 3 acte	„ 0.30	3 „ „
„Amicul Poporului“ T. Vucalesen	„ 1.—	10 „ „



## GROSZ NAGY FERENCZ

farmacie și laborator  
de articole cosmetice

DEBRECZEN, colțul străzii Șaș

recomandă cele mai renumite medicamente ale sale.

132 de ani cu bun renume!!

Hajdusági  
Bajuszpedrő.

Pomadă de mustață  
DE HAJDUSÁG!

Mustața e frumoasă  
dacă întrebuințezi

pomada Hajdusági

cea mai bună pentru creșterea și potrivirea muș-  
telor, pregătită din materie neunsuroasă. Efectu  
se vede foarte iute și cu siguranță. Scutit prin  
lege. Un borcan 50 fil. Prin poștă se trimite num  
3 borcane cu 2.15 Cor. Pe lângă rambursă gratis  
se trimite și un prospect în limba română.

Mai mulți de o mie de medici renumiți re-  
comandă și comandă pacienților la

Balzumul reșesc

contra podagrei și a reumei  
recunoscut mai bun medicament de în-  
treaga lume.



Védjegy.

O sticlă 2 cor. In provincie 2 cor. 50 fil. 3 sticle 6 cor. 65 fil. y  
lângă rambursă gratuit. Medicament îngăduit de către ministrul de interio

CREMA FÁY. O mare bucurie poate fi pentru dame, că au  
ventat un medicament, unicul, ce nu-i stricăde  
pentru pielea feței.

Ștind că toate alifile de până acum pentru înfrumusețarea feței au  
stricăcioasă, după multă străduință mi-a succedat, se inventez un mediu  
ment nesticăcios. Nu conține mercuriu, prin urmare:

Crema Fáy e unica nesticăcioasă contra pistruiilor, jubel-  
ților și alte boale de piele.

Crema Fáy dealătură ori ce beșicătură, peciugini și al-  
ce pată.

Crema Fáy face să dispară sbărciturile, fața pielii o face  
fină și mai curată.

Crema Fáy nu conține nici plumb nici mercurul, și astfel  
nu e stricăcioasă.

Crema Fáy nu conține materii unsoase, e în formă de spumă,  
cu miros plăcut și nu face să lucească fața.

Crema Fáy se poate folosi și ziua, deoarece nu conține ni-  
soare și suplimente bine pudra.

Un borcan de CREMA FÁY 1 cor. Săpunul Crema Fáy, regele și  
punurilor de toaletă: 1 cor.

Pudra Fáy întrebuințată cu crema cu tot redă feței o culoare  
frumoasă, purpurie. O cutie 1 cor.

Pentru sulemenirea feței corespond trei culori, de  
și roșie închis nrul 18, deci la comanda rog să vă provocați la nume.  
Acestea alifii sunt atât de naturale, încât ori cine le poate întrebuința  
a se observa însă. — Un borcan 4 cor.

Apă de pistui. Cel mai bun medicament pentru delaturarea  
pistruiilor efect admirabil, căci îndată redă fe-  
culoare curată, și nu-i stricăcios. Prețul unei sticle 1 cor. 20 fil. Săpu-  
de fieră pentru aceasta apă 80 filerii.

Medicament pentru vopsirea părului în culor  
brunet și negru. Efect la moment. O singură vopsire e îndeajuns, ca p  
răl sau mustața o lună să aibă culoarea ce-o dorește. Nu înasprește p  
rul. O sticlă cu medicament pentru ori și ce culoare 4 cor. e  
e de ajuns pe un an întreg.

Picturile Senega pentru piept. (Contra tusei și a  
astmei.) — Iama s  
deosebi pe vremea, când e noros mulți sufar din tusa, respirare ner  
gulată, astmă, nădușeală etc. Aceste boale li istonec pe om în m  
grad, că de multeori ahea poate să doarmă, asudă, are dureri de cap,  
spate. De toate acestea se poate mântui ușor, dacă întrebuințează Pic-  
turile Senega pentru piept. Prețul unei sticle 1 cor. 40 fil.

Blenorrhin este cel mai bun medicament pentru boale venerice  
atât la bărbați cât și la femei. In o săptămână  
deplină însănătoșare chiar și la morburile vechi. Mare discerș  
pe din afară cu inscripție „Coloniale“. Prețul unei sticle cu cele neces  
ce ajunge se vindece pe femeie sau bărbat, 3 cor. 50 fil.

Pilule Resanguin, unicul medicament în caz de necregularitate  
periodică, la dureri ascunse și la răci  
de acest soi. Inceată durerile, la moment redă sănătatea. — Un  
borcan 2 coroane.

Picături indiane pentru dinți alui NAGY. Frecat  
gingivalele cu ele, de  
rezile de dinți provenite din ori ce cauză, încetează la moment. O sticlă  
70 de fil.

FARMACIA  
GROSZ NAGY FERENCZ  
DEBRECZEN.

La toate comanda le liferarea se face cu reîntoarcerea poștei  
în întreaga țară.